

ARGO

NA
SMRT

JOZEF KARIKA

NA
SMRT

Přeložil
Jiří Popiolek

ARGO

JOZEF KARIKA
NA
SMRT

Ze slovenských originálů *Na smrť* a *Na smrť II – Bez milosti*,
vydaných roku 2012 a 2013 nakladatelstvím Ikar v Bratislavě,

přeložil Jiří Popiolek.

Obálka Neil Johnston.

Grafickou úpravu navrhl a sazbu provedl Pavel Růt.

Jazyková redakce Marie Černá.

Odpovědný redaktor Miloš Urban.

Technická redaktorka Alexandra Švolíková.

Korektury Hana Láryšová.

Vydalo nakladatelství Argo,

Milíčova 13, 130 00 Praha 3,

argo@argo.cz, www.argo.cz,

roku 2020 jako svou 4229. publikaci.

Vytiskla tiskárna CPI.

Vydání první.

ISBN 978-80-257-3126-0

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod KOSMAS

sklad: Za Halami 877

252 62 Horoměřice

tel: 226 519 383, fax: 226 519 387

e-mail: odbyt@kosmas.cz, www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit v internetovém knihkupectví

www.kosmas.cz

Prolog

Ružomberok, leden 1945

Sturmbannführer SS stojí na zasněženém palouku. Vysoký muž vypadá v tiché bělobě sněhu jako vykřičník. Kostnatá postava v černé uniformě do zimního lesa nezapadá. Kazí okolní harmonii, přináší něco rušivého. Klid narušuje i hemžení esesmanů Sonderkommanda 7a a kvílení zajatců, kteří stále doufají, že je zachrání zásah prozřetelnosti nebo aspoň světské spravedlnosti. Nárek, zoufalé výkřiky, kletby i prosby se odrážejí od ledových krystalků obalujících kmeny borovic a smrků.

Sturmbannführer lhostejně sleduje, jak se jeho deset chlapů rozestavuje. Někteří míří na zajatce samopaly MP 40, další hledají nejvhodnější místo k popravě, dva postávají opodál a drží na řemenech čtveřici psů. Němečtí ovčáci ticho nenarušují, jsou vycvičení tak, aby dělali svému plemeni čest. Sedí a sledují scénu lačnými pohledy.

Sturmbannführer má podobný pohled. Vyzářuje z něj inteligence, ale nic víc, nic lidského, žádné teplo – na takové hlouposti dávno zapomněl. Má jasný pohled, dokonale průzračný, vždyť čistota je jeho životním krédem. Kvůli ní vstoupil před jedenácti lety do SS – k jednotkám, jejichž posvátným úkolem je očistit německou vznešenost od všeho, co ji kdy poskvřnilo.

Sem, na lesní palouk, přivedli odpad. Teď tihle nelidé stojí nastoupení před hlavními samopalů. Vystrašení, plačící, láteřící nebo nepřírozně zamklí. Sturmbannführer se však obelhat nedá. Prošel náročným výcvikem, aby nepodlehl soucitu. Před ním nestojí lidé, je to jenom odpad, vždyť cítí jejich smrad!

Hrstka nelidí se vzepjala, chtěli uškodit německé věci, ale zle se přepočítali. Až sem, k pozemkům Liskové u Ružomberku doléhá dunění z fronty, která zuří čtyřicet kilometrů odtud. Asi jim připadalo, že hordy z východu jsou už blízko, že židobolševici brzy zboří všechno krásné a vznešené, co západní civilizace vytvořila.

Jenže nepřejícníci se přepočítali, o ničem pořád není rozhodnuto. Vůle, jediné vůle určuje, kdo zvítězí, a kdo prohraje, všechno ostatní je druhořadé. Německá vůle, jeho vlastní vůle je totiž jako z oceli. Sturmbannführer je fanaticky oddaný germánské věci a jejímu vtělení – vůdci. Překoná všechno, každou překážku, a přispěje ke konečnému vítězství.

Muž v uniformě udělá několik kroků. Zblízka se podívá do očí posmrkávajícímu patnáctiletému chlapci, který se strachem pomočil. Sturmbannführer nakloní hlavu. Zhluboka se nadechne, nasaje oděr chvějícího se těla.

Zápach špíny, dokonalý zápach špíny! pomyslí si.

Nebýt speciálního výcviku, dlouholeté práce při očišťování rasy a míst jako Hartheim, Ostland nebo Auschwitz, možná by se nechal zmást a viděl by před sebou člověka.

Důstojník vytáhne z pouzdra osobní Walther P38, přiloží ho k usmrkané hlavě a natáhne spoušť. Ozve se tiché prásknutí, ale lesem se hlučně rozléhá. Pistolí to trhne, vyvalí se trocha kouře. Chlapcovo tělo znehybní, šklubne sebou, kolena se mu podlomí a svalí se do sněhu.

Znechucený sturmbannführer třemi rychlými výstřely popraví další tři plačící červy.

Ostatní zajatci se rozkřičí. Rozprchlí by se, pospolu je drží jenom hlavně samopalů. Povstalci stojí, kolébají se a ječí. Chybí jim sebeovládání, německá disciplína se jich ani nedotkla, jsou na tom ještě hůř než psi (ani jednou nezaštěkali, i když je rozdráždil pach krve).

Sturmbannführera popadne spravedlivá zlost. Odpad si s ním chce hrát na schovávanou? Dobře, výzvu přijímá.

Ukáže na mladou dívku, její jméno si pamatuje – Darina Kralovská. Pomáhala zdejším banditům, roztahovala stehna partyzánům.

Pohybem ruky naznačí esesmanovi Ressoovi, co po něm chce. Ress je chápavý, velitelovy rozkazy pochopí, vyplnil je už nesčetněkrát. Nikdy nezaváhal, ani teď ne.

Popadne Darinu za vlasy, nevšímá si toho, jak vříská (doted' si udržovala zbytky hrdosti), táhne ji zhruba deset metrů, oře jí do sněhu brázdu. Nakonec ji pustí a odchází.

Sturmbannführer se podívá na další své dva věrné – Mauera a Brunberga, držící psy. Nakloní hlavu, dává si načas.

Je zvědavý, jestli tentokrát vnitřnosti nečlověka něco odhalí. Už dlouho hledá odpověď na toto tajemství, touží konečně objevit rozdíl, hmatatelný rozdíl mezi odpadem a člověkem. Už dlouho ví, že pokud takový rozdíl existuje, skrývá se někde ve vnitřnostech. Společně s doktorem a brigadeführerem SS Karlem Gebhardtem ho v Auschwitzu hledali nejdříve na povrchu – v rozměrech lebky, nadočnicových obloucích nebo v liniích brady. Brzy ale zjistili, že musejí jít hlouběji, daleko hlouběji.

Sturmbannführer chce objevit mystérium, snad se mu to podaří. Usměje se (má milý, chlapecký úsměv) a mávne rukou.

Mauer s Brunbergem vypustí psy.

Díky dokonalému německému výcviku se na oběť vrhnou okamžitě. Z huby jim stříkají sliny.

Nelidské výkřiky se nesou horami. Zdá se, jako by pronikaly všude, není před nimi úniku. Zarývají se do skal, zmrzlých stromů i do země. Od tváří dvou chlapců stojících na jižních pahorcích Chočských vrchů se ale neškodně odrážejí. Není v nich nic, žádný rozměr, do kterého by mohly proniknout. Oči ani dech dvojice neprozrazují rozrušení, zděšení nebo soucit.

Zažili to už mnohokrát. Nejen zažili – viděli, slyšeli, cítili, vdechovali, nahmatali. Všemi smysly do nich vstoupilo už tolik utrpení, že by stačilo na deset, sto lidských životů. Nervová soustava snese jen určité množství hrůzy, potom se přetíží a vypne.

„Už brzy,“ řekne mladší z dvojice.

„Jo,“ přitakává druhý a poplácá ho po zádech.

Odmlčí se, napovídali toho už přespříliš. Stojí vedle sebe jako nerozluční přátelé, jako kdyby se znali celé roky, desetiletí.

Oba myslí na to samé. Před několika měsíci, na začátku Povstání, podobně ječeli Němci, které popravovali na nedaleké Podsuché. Byla jich více než stovka. Někteří byli vojáci nebo vlivní členové místní Deutsche Partei, další jenom bezvýznamní civilové, našlo se i několik žen. Všechno jedno – Němci.

Každý z nich zabil nejméně deset.

Pomohlo to.

Mladší z dvojice, stojící vpředu, si při vzpomínce vyhrne tlustý kabát. Zima mu nepřekáží, svrbění na předloktí je mnohem horší. Pokud se nepoškrábe, bude se připomínat čím dál neodbytněji, dokud...

Není nutné na to myslet.

Vyhrne si rukáv, odhalí předloktí a poškrábe si nahrubo vytetované číslo 44070.

Vytetovalo mu ho tam samo peklo.

Auschwitz-Birkenau, sekce Effektenlager II, sektor BII.

„Už brzy,“ zopakuje a zadívá se do lesů dole. Zahledí se do dálky. Přesně do míst, kde za hradbou smrků stojí sturmbannführer a doufá, že živá těla zbývajících osmnácti vězňů mu odhalí to, po čem touží.

Dunění těžkých houfnic z fronty zalévá celou kotlinu.

Sněží.

Nastává soumrak bohů.

Ružomberok, květen 1928

I.

Úzkým Hrabovským údolím zahřměl výstřel.

„Deset!“ zakřičel trenér Bolecký do rozléhajících se ozvěny.

Z lavičky v zadní části střelnice se ozval potlesk a radostné výkřiky. Sedmnáctiletý Karel Schmidt se pousmál, tvář měl ale stále přitisknutou k dřevěné pažbě. Pět desetibodových zásahů na tři sta metrů v jedné sérii nebyl špatný výsledek. Navíc střelil ze staré pušky Mannlicher M95, která si nejlepší roky odsloužila ještě v rakousko-uherské armádě. Zaznamenal jeden z nejlepších výsledků v dorosteneckém oddílu místní Střelecké jednoty.

Sklonil hlaveň, zručným pohybem vyhodil prázdný zásobník na pět nábojů a ještě v letu ho zachytil. Odložil zbraň, natáhl se po nové munici a plnil zásobník.

Vypadal soustředěně. Jako kdyby se ho trenérovo pochvalné přikývnutí ani potlesk a výkřiky nedotýkaly. Ve skutečnosti sledoval koutkem oka lavičku, především Bergártova dvojčata – Sáru a Lauru. Byly jenom o rok mladší. Přitahovaly ho jejich štíhlé, dívčí postavy a dlouhé zrzavé vlasy. Tleskaly mu, radovaly se z jeho výkonu.

Kdyby nechtěl působit ledově klidným dojmem, určitě by se usmál a zámalval jim. Jenomže to nešlo. Hned vedle, v nejbližším střeleckém boxu, postával jeho spolužák z gymnázia a kamarád Viktor Hiler.

Znali se od dětství. Viktorovi rodiče vlastnili Hammerschmidtovu lékárnu na Podhoří. Koupili ji od starého lékárníka krátce před jeho odchodem do důchodu. Karla odmalíčka přitahovaly přírodní vědy. Lékárnu proto navštěvoval už od deseti let. Fascinovalo ho její vybavení – hmoždíře z tlustého porcelánu, nádoby s tajemnými nápisy, ale i zvláštní vůně, které se tam vznášely. Pan Hiler, Viktorův otec, byl k němu milý, rád mu odpovídal na dětské otázky. Právě v lékárně poznal i Viktora. Skamarádili se, často si spolu hráli.

Jelikož byli vrstevníci, stali se z nich na gymnáziu spolužáci. Karel neměl lepší kamarády než Viktora, Bergártova dvojčata a několik dalších

židovských dětí. Rozuměl si s nimi – měštanské děti mu na rozdíl od nich připadaly vulgární a hloupé. Přijali ho mezi sebe, i když nebyl Žid. Měli své zvyky, jimž nerozuměl, zvláště se stravovali a slavili, když křesťané žádné svátky neměli. To ale byly pro Karla maličkosti. Důležité bylo, že si rozuměli.

I přesto se teď nemohl zbavit dojmu, že v kamarádově pohledu zachytil záblesk závisti. Viktor z pušky nestřílel ani zdaleka tak dobře. Desítku trefil maximálně z dvou set metrů. Byl příliš nesoustředěný a prchlivý. Odráželo se to ve všem, co dělal. Ani na gymnáziu nedosahoval tak dobrých výsledků jako Karel.

Viktor nikdy nestřílel z pušky před obecenstvem, zejména ne po Karlově střelbě. Na to si dával pozor. Nesnesl, když se ukázalo, že je v něčem horší. Hlavně před Sárou a Laurou.

Místo pušky rád střílel ze sedmiranného revolveru Nagant, který si trenér Bolecký přivezl z Ruska. Viktor byl dobrý ve střelbě z krátkých zbraní na kratší vzdálenosti. Přesnost nebyla jeho silnou stránkou, exceloval ale v rychlosti. V krátkém okamžiku dokázal vypálit sedm ran, z nichž každá zasáhla střed terče ve vzdálenosti dvaceti metrů. Při rychlé střelbě to znamenalo vynikající výsledek.

I teď se údolím rozlehlo sedm výstřelů. Sára s Laurou a dalšími diváky si zacpali uši.

Když rachoty utichl, Bolecký si prohlédl terč, vrátil se k Viktorovi a dal mu několik rad.

Potom zase střílel Karel. Mrkl na Viktora, natáhl závěr, přiložil si pušku k líci a dlouho mířil – měl obdivuhodnou trpělivost. Napjaté ticho se změnilo v tlak. Všichni očekávali první výstřel, jako kdyby je měl vysvobodit zpod tíže.

Když k němu konečně došlo, vydechli si. Následoval druhý a třetí. Karel střílel s naprostou jistotou. Všechny pět výstřelů zasáhlo střed terče. Z laičky k němu opět dolehl potlesk.

„Všechno závisí na soustředění,“ konstatoval Karel.

„Jistěže,“ zašeptal Viktor.

Trenér Bolecký přešel k dalším střelcům a těch dvou si víc nevyšímal.

II.

Léto bylo výjimečně horké. Červnové slunce pražilo na louky a pole. Už dlouho nezapršelo. Hory tyčící se okolo seschly. Občasné závany větru nepřinášely vlhkost, jenom vůni vysušených stromů a sypké vyprahlé hlíny.

Výlety na okolní kopce podnikali často. Hlavně během letních prázdnin. Na nedaleký Čebrot se vydali v šesti. Kromě Viktora, Karla a dvojčat šel taky Izák Štern, syn místního obchodníka, a Leo Narský. Toho vzali jenom do počtu. Byl o čtyři roky mladší, doleжал. Viktor ho neměl rád, jednu dobu ho dokonce šikanoval, ale Lea to neodradilo. Pořád se za nimi plížil s odhodlaným výrazem ve tváři.

Kráčeli kolem nové nemocniční budovy, přešli po mostě Váh a zanořili se do řídkého smrkového porostu na úpatí kopce. Stála tam honosná vila. Prosmýkli se do zahrad a cestičkami pokrytými bílým štěrkem stoupali do kopce.

„V téhle vile se narodil potomek císaře Františka Josefa,“ poučila je Sára. Zajímala se o historii. Karlovi se to líbilo. Jeho bavily spíš přírodní vědy, ale hezká Sára s ohnivými vlasy ho okouzila. Nikdo z vrstevníků neměl tak bystrou mysl jako ona. Karel to vnímal a oceňoval.

O to víc ho zlobilo, že Sáru přitahoval Viktor. Ani o něm si Karel nemyslel, že by byl hloupý. Uměl přemýšlet rychle a měl dobrou paměť, ale byl příliš prchlivý a výbušný. Svět knih ho vůbec nezajímal, podstatně radši získával vlastní zkušenosti, nejčastěji ve věcech, které netěšily rodiče ani profesory. Viktor chtěl ochutnat všechno, hlavně to, co mu zakazovali. Vyzkoušel už kouření, dal si alkohol i vepřové maso, které mu náboženství odepíralo. Karel ho podezíral, že už má za sebou i milování se ženou.

„Slyšel jsem, že u toho rezervoáru, kam jdeme, straší,“ řekla Laura. Ráda něco sdělovala hned po Sáře. Nejraději měla, když tím přerušila rozhovor, o který se sestra pokoušela.

Sára se nezlobila, byl to přirozený způsob jejich soupeření. Karel postřehl, o co jde. Vyměnil si se Sárou chápavý pohled a oba se usmáli.

Viktor kráčel vpředu, nezdálo se, že by poslouchal, o čem se baví. Prohlížel si okolní stromy a hledal nejschůdnější cestu. Vždycky byl praktický, řeči ho zajímaly až později.

„Taky jsem to slyšel,“ přidal se Izák Štern kráčející vedle Laury. Zbývajícím čtyřem bylo jasné, že ti dva spolu něco mají. Dokonce ani malý Leo o tom nepochyboval.

Podél vyschlého lesního potoka došli na stezku, která je dovedla k louce ukryté v lese. Ze Salaše, jak se louce říkalo, byl výhled na celé město. V poledne horkého letního dne vypadalo nádherně. Skrz bzučení hmyzu k nim doléhalo zvonění čtyřsetletého zvonu z kostela sv. Ondřeje. Městem protékal trpytící se Váh. Letos se nerozvodnil jako před dvěma lety, když voda zalila celé Rybárpole. Pod Čebřatěm vedla košicko-bohumínská železnice, po níž právě lenivě přejížděl vlak tažený lokomotivou vypouštějící oblaka páry. Na všechny strany se táhly zelené louky a pole, které přecházely do hor obepínajících město.

Přímo pod nimi se rozprostíral komplex Mautnerových závodů – jedné z největších textilních továren ve střední Evropě. Rozkládala se na obrovité ploše na úpatí Čebřatě. Mezi desítkami budov se hemžily drobné postavičky dělníků.

„Támhle v té přádelně pracuje můj otec,“ řekl Karel a ukázal na jednu z budov. Albert Schmidt byl uznávaný inženýr. Občas Karla vzal na exkurzi do textilky a ukazoval mu moderní tkalcovské stavy, navícče, snovadla a další stroje.

Chvilí se kochali pohledem na město, vrcholky Velké Fatry na jihu i siluetou Nízkých Tater na jihovýchodě. Výhled zapůsobil i na Viktora. Něco takového se nestávalo často. Po neproniknutelné tváři se mu rozlil úsměv, vypadal spokojený. Dokonce Karla poplácal po zádech a mrkl na Sáru. Když takhle pookrál, byl okouzlující.

Ticho přetrhla Laura. „Pojďme už k tomu rezervoáru. Jsem zvědavá, jestli tam opravdu straší.“ Izák Štern se zasmál, hleděli si navzájem do očí, všechno se jim zdálo fajn. Leo Narsky nevypadal nadšeně, ale bál se zůstat na lesní louce sám, a tak vykročil za nimi.

Vodní rezervoár vypadal jako z pohádky. Byl to zděný domeček uprostřed houštiny. Zakrývaly ho smrky a keříky. Museli se k němu prodrat, nevedla tam žádná stezka. Teď, když stáli před ním, pocítili tíseň. Horký a sluncem prozářený svět nechali někde za sebou. Panovala tady zima a stíny.

Rezervoár vypadal, jako kdyby se krčil a číhal. Střecha se skoro dotýkala země, pod štítem byly zasazeny dřevěné dveře.

„Mám je otevřít?“ zeptal se Viktor.

Nikdo neodpovídal. Všem hlavou běžely představy, co by se tam mohlo ukrývat. Leo raději couvl.

„Jste srabi,“ ušklíbl se Viktor, přistoupil ke dveřím a rázně je otevřel.

Ovanula je zatuchlina. Nic horšího se nestalo.

V rezervoáru byla vyhloubená a vybetonovaná díra plná vody. Kdysi odsud zásobovali vilu ředitele textilky, která stála na úpatí. Když vybudovali novou vodovodní síť, ztratil rezervoár opodstatnění, zarostl houštím a zpustl. Uprostřed lesa vypadal nepatřičně – jako chýše z pohádek o ježibabách.

„Je tady nějaký nápis,“ všiml si Karel.

Všichni se podívali na zeď.

„Asi podpis, dost starý, už je setřený,“ řekl Izák. V hlase mu zaznívalo vzrušení. Laura ho totiž během Viktorova otevírání dveří chytila za ruku. A doteď ji nepustila.

„Podepišme se taky,“ navrhla Sára.

Podívali se jeden na druhého. Po prožité tísní z opuštěného místa jim to připadalo jako dobrý nápad. Stálo jich tu šest, jenom oni, ztraceni v jiném světě. Městský ruch a život se jich najednou vůbec netýkal.

Karel vytáhl z kapsy uhel.

„Tímhle to vydrží hodně dlouho,“ poznamenal, zatímco hledal vhodné místo. Našel ho pod střešním štítem.

Nejdřív co nejhezčím písmem nakreslil letopočet 1928.

Podepsal se a podal uhel Sáře. Dívka se soustředila, aby i její písmo vypadalo mimořádně hezky. Snažili se všichni. To, na co ve škole zvysoka kašlali, najednou nabralo na významu. Nikdo nechtěl zvěčnit svůj podpis škrabopísem. Nikdo s výjimkou Viktora. Celou dobu stál opodál a s ušklebkem sledoval jejich počínání. Když se podepsali všichni a malý Leo mu chtěl uhel podat, vyrazil mu ho z prstů.

„Jste jako děti,“ zasmál se, mávl rukou a vydal se houštím zpátky. Zaraženě ho sledovali. Před chvílí byl veselý, a najednou jako kdyby mu uletěly včely. Celý Viktor. Atmosféra vzájemnosti se vypařila. Mlčky vykročili za ním.

Na zdi rezervoáru se vyjímalo pět krasopisně napsaných jmen:

Karel Schmidt

Sára Bergártová

Laura Bergártová

Izák Štern

Leo Narsky

III.

Viktor Hiler se jako všichni ostatní v synagoze kolébal v rytmu modlitby. Na rozdíl od nich ale jenom naprázdno pohyboval rty a snažil se překonat ubíjející nudu. Svátek *Jom kipur* nenáviděl z více příčin. Jelikož šlo o nejdůležitější svátek roku, respektovaly ho i rodiny vyznávající judaismus jen formálně. Nezúčastnit se liturgii v synagoze by byl vážný prohřešek. Pět povinných modliteb rozvržených od večera předešlého dne až po dnešní soumrak bylo to nejmenší zlo. *Jom kipuri* je Den smíření, kdy Bůh odpouští hříchy. Aby ale Hospodin odpouštěl, museli se věřící ponořit do hlubokého pokání. Tomu měl napomocť pětadvacetihodinový půst, zákaz mýt se nebo nosit kožené boty.

Právě probíhala ranní modlitba *šacharit*, což znamenalo, že Viktor od večera nejedl. Tajně si dal několik kousků macesu a košer masa, nebyl přece padlý na hlavu, ale pořádnou večeři nebo snídani si dovolit nemohl. Rodiče na dodržování ostatních náboženských pravidel příliš netrvali, ale *Jom kipur* byl pro ně důležitý.

Viktor tedy předstíral modlitbu a naoko úpěnlivě prosil Hospodina o odpuštění hříchů. Přitom klouzal pohledem po synagoze. Ze zoufalé nudy studoval její architekturu a pás ornamentů pod stropem.

Okolo něj stáli chlapi oblečení v bílých pohřebních rubáších – *kitlech*, jimiž vyjadřovali svou odevzdanost Hospodinovi. Přes ramena měli modlitební pláště. Znuděným pohledem zabloudil i do vyššího patra, kde se modlily ženy. Zjistil, že na něj hledí pár hnědých očí.

Sára se ušklíbala – odhalila ho, protože i ona modlení pouze předstírala. Vedle ní se kolébala její sestra ponořená do proseb o odpuštění. Laura

navštěvovala synagogu často, i když se to od ní jako od ženy nevyžadovalo. I v tomto si s Izákem rozuměla. Chodili spolu od léta.

Sára byla černá ovce pobožné rodiny. Do synagogy povětšinou nestrčila ani nos. Občas se přišla podívat, jenže z jiných důvodů než ostatní. Zajímalo ji totiž divadlo. Už rok vystupovala v místní divadelní společnosti. Na liturgiích a bohoslužbách ji přitahovala rituální část – chápala ji jako zvláštní divadelní formu. Když o tom hovořila, používala zvláštní slovo „psycho-drama“, jemuž však kromě Karla nikdo nerozuměl.

Hleděla Viktorovi do očí, ve tváři měla takřka neviditelný úšklebek. Odpřísáhl by, že je v něm výzva. Ne vulgární, něco takového bylo Sáře cizí. Jednoduše ráda provokovala. Sršela hravostí, přitahovalo ji zkoumat a překračovat hranice, které jí ostatní nalinkovali.

Viktor se usmál také, švindlování vůči Hospodinu je spojilo. Měl pocit, že všichni ostatní v synagoze najednou ustoupili do pozadí. Zbyli jenom on a Sára, společné tajemství a porozumění spiklenců.

Když vycházeli do sychravého podzimního dopoledne a navzájem si formulkou: „Gmar chatima tova,“ přáli štěstí, počkala na něj.

Znovu se na sebe usmáli.

„Chceš něco zažít?“ zeptala se.

„Jako co?“

„Něco výjimečného... a zakázaného,“ dodala s úšklebkem, který se vůbec nehodil k duchovní očistě, již by měla cítit po posvátném obřadu.

„Možná,“ znejistěl Viktor. Tajemnost a vyzývavost jejího návrhu ho vzrušily.

„Tak ve dvě pod Tmavými schody, drsný hochu.“

Viktor se zašklebil. Věděl, na co naráží. Před několika dny se v gymnaziální třídě porval, přičemž soupeři vyrazil dva zuby. Věděl, že z toho budou problémy. Ředitel Krča si už do školy předvolal oba rodiče. Viktor měl strach – bál se, že mu zakáží střelecký kroužek – ale strach navenek nikdy neprojevil.

Škubl rameny. „Měl mě nechat být!“

„Prý jsi to zavinil ty. Provokátéře...“ řekla Sára s přimhouřenýma očima. Viktorovi se zdálo, že mu unikl nějaký skrytý význam, který do toho slova vložila.

Nevěděl, co říct. Slabšího spolužáka opravdu vyprovokoval. Dlouho toho mrzáka popichoval, bavilo ho to. Když měl špatnou náladu, potřeboval si ji na někom vybit.

Sára nečekala, až se Viktor vzpomene. Obrátila oči v sloup – skvělé divadelní gesto vyjadřující jeho neschopnost.

Viktor se rozesmál.

„Tak ve dvě, drsný hochu,“ řekla s úsměvem.

Potkali se pod Tmavými schody. Spojovaly ulici Podhoří s rynkem, na kterém stály kostel, radnice a fara. Tmavé schody byl přiléhavý název, protože se jednalo o dlouhé schodiště zastřešené masivní střešou. I během dne tady vládlo šero. Za dnešního sychravého dne, když ven nevycházel nikdo, kdo nemusel, to byl skvělý úkryt.

Viktor přemáhal hlad, snažil se působit sebejistě, ale ve skutečnosti byl pořádně nervózní. Stále nechápal, proč ho Sára oslovila. Líbila se mu (stejně jako všem chlapcům, které znal), ale otevřená vyzývavost se k ní ani trochu nehodila. Nevěděl, co by ho potěšilo víc – kdyby s ním opravdu měla nějaké úmysly, nebo kdyby se ukázalo, že jde o žert.

Vystoupali do poloviny schodiště, aby viděli, jestli někdo nejde. Sedli si na vyvýšenou zídku. Sára se opřela o tlustý sloup podepírající střechu. Viktor, zesláblý hladem, se upřeně zadíval na její zrzavé vlasy a bílou tvář opírající se o drsné zdivo.

Zasmála se: „Co je? Vypadáš vyčerpaně.“

„Tak si říkám, co *Jom kipur* a nadávky?“ zabrblal.

„Myslíš nadávky během svátku, nebo nadávky na svátek?“

„Obojí.“

„Aha... to se určitě nesmí,“ řekla a zahrozila mu.

„Hloupý *Jom kipur*!“

Natáhla se k němu a položila mu prst na ústa.

„Nerouhej se,“ zašeptala a výstražně se mu zadívala do očí.

Oba věděli, že je to další divadelní póza, vzájemně to vycítili. Na vteřinu je ten myšlenkový soulad zarazil, ale potom vyprskli smíchem. Sára uchopila tašku, kterou měla pověšenou přes rameno.

„Už v synagoze jsi mi připadal nějaký vychrtlý,“ řekla a otevřela ji. Byla plná kulatých domácích perníčků.

„Na *Jom kipur* se vždycky důkladně připravím,“ zadívala se mu hluboce do očí.

Viktor se znovu rozesmál.

Sára rychle sklopila pohled, nabrala hrst perníčku a nabídla mu. Na zídce pod Tmavými schody je snědli všechny.

IV.

Viktor seděl v koutě podkroví přebudovaného na zajímavou výstavní síň, prohlížel si sbírku dobových pohlednic a předstíral aspoň vlažné nadšení.

„Ukážu ti nejvzácnější exponáty,“ doléhal k němu vzrušený hlas Julia Kürtiho, správce místního muzea.

Tvrdli tady už aspoň hodinu. Do horního patra staré fary, kde muzeum sídlilo, chodíval Karel Schmidt stále častěji. (Viktor ho podezříval, že se chce přes zájem o historii sblížit se Sárou.) Starý správce si ho oblíbil. Viktora strpěl, ale rád ho neměl. Vycítil, že jenom doprovází kamaráda a dějiny ani vzácné sbírky ho nezajímají. Během první návštěvy ohromoval výrostky skutečnými unikáty. Ukázal jim mamutí roh, vzácnou Jánošíkovu čapku, křeslo Ilešháziových i sbírku afrických zbraní. Na Karla to zapůsobilo. Správce si všiml, že je dostatečně inteligentní a vnímavý a má představivost, chlapce očividně historie, životní osudy i příběhy obsažené v exponátech zajímaly.

Zato Viktor k nim zůstal hluchý a slepý. Kürtiho to mrzelo. Zlobilo ho, že židovský chlapec je takhle povrchní, zatímco německý má zvedavostí oči otevřené dokořán.

I teď, když na stůl před Karla rozkládal vzácnou kolekci městských pečetidel, mladého Hilera po očku sledoval. Ani trochu ho nezaujaly, i když patřily k nejvzácnějším exponátům. Viktor ani neotočil hlavu, raději si prohlížel pohlednice z různých koutů světa. Zdálo se, že dá-lavy, cizí země a města je to jediné, co ho jakžtakž zajímá.

„Příště ti ukážu naši faleristickou sbírku,“ řekl správce Karlovi. Chlapec prstem opatrně přejížděl po obrázcích na pečetidlech.